

Kort Nieuws

Het Monsanto Tribunaal

Op 14-16 oktober zal Den Haag het toneel zijn van het Monsanto Tribunaal. Tijdens dit tribunaal zullen mensen vanuit de hele wereld hun verhaal doen over hoe hen onrecht is aangedaan door Monsanto. In het gezelschap van onafhankelijke rechters en juristen zullen deze aantijgingen worden gehoord en beoordeeld. Hierna zullen zij beoordelen of er een potentiële zaak tegen Monsanto kan worden aangespannen. Ook wordt bekeken of het internationaal crimineel recht kan worden aangepast om "misdaad tegen het milieu" op te nemen als een criminele daad. Naast het Tribunaal wordt een bijeenkomst georganiseerd met lezingen, workshops en een cultureel programma. Meer informatie: www.monsanto-tribunal.org.

De grootste zaadbank van Nederland.

De afgelopen maanden heeft Bionext samen met diverse organisaties, waaronder Stichting Zaadgoed, campagne gevoerd tegen patenten op leven onder de noemer "de Grootste Zaadbank van Nederland". Consumenten en organisaties is gevraagd om actiezaadjes te kopen en deze te laten onderduiken in hun vriezer of uit te zaaien in hun tuin. De zaadjes waren afkomstig van de Bolster. Het gaat om bijzondere rassen van door patenten bedreigde gewassen; mais, broccoli, tomaat, paprika en courgette. Daarnaast konden mensen zich aanmelden als filiaal van de Grootse Zaadbank. De boodschap hiervan was; samen vormen we 'De Grootste Zaadbank van Nederland' en laten we zien dat we de diversiteit in groenten willen beschermen. Rond de drieduizend mensen hebben zich aangemeld als filiaal en er is meer dan vijftigduizend euro aan donaties opgehaald. Dit geld gebruikt Bionext voor het voeren van

**DE GROOTSTE
ZAADBANK
VAN NEDERLAND**

rechtszaken tegen bestaande patenten en om te lobbyen voor aanpassing van de Europese patentwetgeving. Aan het einde van dit jaar krijgt de campagne een vervolg. Meer informatie: www.degrootstezaadbank.bionext.nl

Cursussen

Ook dit jaar hebben we weer de cursus zaadteelt voor moestuinders aangeboden die wordt gegeven door Janneke Tops. Omdat er grote belangstelling was vanuit verschillende volkstuinverenigingen in Lelystad is de cursus daar twee keer gegeven. Jan Velema heeft aangegeven dat hij de cursus voor instandhouders voortaan zelf zal organiseren. De activiteiten van de Zaderij zijn verplaatst naar de Tuinen van weldadigheid in Veenhuizen en daar wordt zijn cursus ook gegeven. Dit najaar komt er nog een oogst dag waarop instandhouders hun zaden kunnen laten dorsen en schonen. Kijk voor actuele informatie op www.zaadgoed.nl

Boek: Zelf zaden telen

Een paar jaar geleden constateerden we dat er veel boeken bestaan over het telen van zaden maar niet in het Nederlands. Janneke Tops heeft de handschoen opgepakt en een Engelstalig zadenboek vertaald en bewerkt. Het resultaat is een handzaam boek met prachtige foto's en veel praktische tips over het telen van zaden in de moestuin. Op de zadenruilbeurs eerder dit jaar zijn de eerste exemplaren aangeboden aan Reclaim the Seeds en aan Stichting Zaadgoed. Het boek is voor 17,95 euro te bestellen bij Uitgeverij Jan van Arkel.

Waarom Stichting Zaadgoed ?

De biologische landbouw wil gezonde en smakelijke voeding produceren zonder kunstmest, chemische bestrijdingsmiddelen en gentechnologie. Daarvoor zijn rassen nodig die zijn aangepast aan de biologische teeltwijze. Biologische rassen met een brede weerstand tegen ziekten en plagen en een goed ontwikkeld wortelstelsel om voldoende voedingsstoffen uit de bodem of organische mest te halen. Om deze rassen te ontwikkelen is veel veredelingswerk nodig, veel meer dan tot nu toe wordt gedaan. Stichting Zaadgoed is opgericht om biologische zaadteelt en veredeling te stimuleren. Dit doet ze onder andere door het ondersteunen van concrete veredelingsactiviteiten voor en door biologische telers en veredelaars. Daarnaast zet de stichting zich in voor het behoud van de diversiteit aan gewassen en rassen in de landbouw. Uw hulp is daarbij hard nodig. Bent u enthousiast over de doelstellingen van Stichting Zaadgoed, word dan donateur door 15 euro (of meer) over te maken op banknummer IBAN: NL52 TRIO 0198 373 996 t.n.v. Stichting Zaadgoed te Zeist o.v.v. uw naam en volledige adres. Of kijk op www.zaadgoed.nl voor meer informatie.

ZAADgoed

Welkomstgeschenk

Voor nieuwe donateurs heeft Stichting Zaadgoed een set van 4 mooie ansichtkaarten ontwikkeld. Op de kaarten staan foto's van gewassen waaraan in projecten van Zaadgoed gewerkt wordt.

Uw gift is volledig aftrekbaar

Steeds meer donateurs steunen Stichting Zaadgoed voor minstens 5 jaar. Zodat ze hun gift volledig van de belasting kunnen aftrekken. Er gelden geen drempels meer als zo'n periodieke gift is vastgelegd in het formulier dat u op onze site kunt downloaden. We kunnen het formulier ook toesturen. Gewone giften zijn natuurlijk ook nog steeds aftrekbaar, maar daar gelden wel de drempels.

Colofon

Kiemkracht is een uitgave van Stichting Zaadgoed en verschijnt 2x per jaar.
Redactie: Maaïke Raaijmakers.
Aan dit nummer werkten mee: Annelijn Steenbruggen, Cor Zenhorst, Willy Douma, Edwin Nuijten en Romée Marchand.
Foto's: Theo Bastiaans, LBI, Bionext, Uitgeverij Jan van Arkel.
Vormgeving & productie: Buro Laga.
Adres: redactie en Stichting Zaadgoed: Postbus 127 3700 AC Zeist.
E-mail: info@zaadgoed.nl website: www.zaadgoed.nl
Bank: Triodosbank - IBAN: NL52 TRIO 0198 373 996

tekst: Annelijn Steenbruggen

Kiem Kracht

Stichting Zaadgoed
voor biologische zaadteelt
en veredeling

In dit nummer:

- Nieuw leven voor erfgoedzaden
- Van onze zuiderburen
- Van onze nieuwe voorzitter, Cor Zenhorst
- Donateursdag 20 augustus
- Willy Douma stelt zich voor
- Kort Nieuws

Nieuw leven voor erfgoedzaden

Onder de noemer 'Nieuw leven voor erfgoedzaden' willen Stichting Zaadgoed, Stichting De Oerakker en het Centrum voor Genetische Bronnen, Nederland (CGN) de diversiteit aan rassen in de landbouw vergroten. De genenbank levert de zaden en ras omschrijvingen en de telers zaaien, vermeerderen en beschrijven de gewassen. Het is teamwork maar bovenal is het liefdewerk oud papier. Theo Bastiaens, één van de vrijwilligers, vertelt wat hem drijft om ons erfgoed levend te houden.

Voordat we naar Theo Bastiaens in Limburg afreizen, nemen we eerst even een kijkje achter de schermen van de genenbank in Wageningen. Noortje Bas werkt bij het CGN en vertelt hoe het project 'Nieuw leven voor erfgoedzaden' is ontstaan. "Het is belangrijk dat de zaden die wij bewaren ook op het veld gebruikt worden," aldus Noortje. "Daarom werken wij graag samen met telers: wij stellen de zaden beschikbaar en zij telen ze in de praktijk. Om wat meer structuur in deze samenwerking te brengen, hebben we dit project opgezet. Op basis van publicaties voor 1940 hebben we onderzocht welke rassen destijds belangrijk waren in Nederland. Vervolgens hebben we gekeken welke daarvan niet meer in de handel zijn maar wel in onze genenbank liggen. Daaruit is de erfgoedzadenlijst gerold. Op die lijst staan momenteel 6600 rassen van meer dan 40 gewassen. Van circa 20% van deze rassen is nog zaad aanwezig. Omdat we niet alle gewassen tegelijk nieuw leven kun-

nen inblazen, hebben we dit eerste pilotjaar gekozen voor vier gewassen die relatief makkelijk in stand te houden zijn: boon, erwten, tomaat en tarwe.

Enthousiastelingen

Afgelopen najaar heeft het CGN de erfgoedzadenlijst gepresenteerd aan de netwerken Eeuwig Moes en de Bekoring die beide onderdeel zijn van Stichting De Oerakker. Spontaan wierpen zich elf telers op om er in het veld mee aan de slag te gaan. Eén van de enthousiastelingen was Theo Bastiaens. Hij zei: "Geef mij ook maar rogge, gerst, veldboon en klaver." En zo is het gekomen dat hij nu acht verschillende gewassen teelt.

Boerentrekpaarden

Als je Theo Bastiaens zegt, zeg je Stichting Historisch Landbouw Limburg. Dat is de vlag waaronder hij samen met zijn kompanen

oude graanrassen, trekpaarden en heidekoeien in standhoudt. "Wij hebben geen bedrijf," benadrukt Theo. "Ik zeg altijd gekscherend dat we een stelletje volwassen mannen zijn die in de grond frummelen achter de kont van een paard." Vijftwintig jaar geleden is Theo uit interesse voor ons levend erfgoed begonnen met het zaaien, ploegen en oogsten van oude granen. Het buitenwerk met de boerentrekpaarden op de Limburgse akkers zag er zo aanstekelijk uit dat hij altijd wel mensen om zich heen had die meehielpen. Toch bereikte Theo een punt dat het te groot werd voor hem alleen. Toen heeft hij de werkzaamheden ondergebracht in een stichting. Sindsdien deelt Theo de uitvoering en verantwoordelijkheden met zeven collega's. De huidige stand van zaken: 8 hectare akker, 20 hectare weiland, 9 trekpaarden, 8 heidekoeien en de teelt van 46 verschillende gewassen waaronder sinds dit voorjaar ook de rassen van de erfgoedzadenlijst.

Zelfvoorzienend

"Met de stichting verdienen we geen geld," benadrukt Theo. "Iedereen die hier werkt heeft thuis nog een baan of is gepensioneerd. De gewassen die we verbouwen zijn ook niet voor de verkoop. Een groot deel houden we zelf als eigen zaadgoed of ruilen we met andere serieuze initiatieven en particulieren. Een klein beetje gaat altijd terug naar de genenbank in Wageningen. Een ander groot deel is voer voor de dieren; daarin zijn we zelfvoorzienend."

Oorspronkelijke eigenschappen

Plezier en passie. Daar doet Theo het voor: "De lol die wij met elkaar hebben, kan niemand ons uitbetalen. Tevens is het stukje geschiedenis voor mij een meerwaarde. Oude schilderijen bewaren we toch ook? Ik zie deze oude gewassen als kunst: hier hebben generaties samen met de natuur aan gewerkt. Dat laat ik graag aan geïnteresseerden en schoolklassen zien." Daarbij heeft Theo ook een maatschappelijke missie: een collectie gewassen in standhouden die als reserve kan dienen voor het behoud van agro-biodiversiteit. Theo: "Doordat wij de gewassen op echte akkers vermeerderen, maken ze alles mee: goed en slecht weer, droogte en wateroverlast. Zo blijven de oorspronkelijke kwaliteiten en eigenschappen van een ras bewaard. Dat is belangrijk want deze planten hebben bepaalde resistenties meegekregen die ooit nog eens van pas kunnen komen bij het ontwikkelen van nieuwe rassen." De historische erfgoedrasen, zoals Theo en zijn collega' ze vermeerderen, zijn niet rendabel voor de huidige landbouw. "Een goede oogst van een oud graanras is vijf ton per hectare," aldus Theo. "De nieuwe graanrassen leveren 10 tot 12 ton per hectare op."

Niemand is alwetend

De Stichting Historisch Landbouw Limburg is aangesloten bij de netwerken Eeuwig Moes en de Bekoring. "Wij zijn wel een vreemde eend in de bijt," aldus Theo. "De anderen verbouwen hoofdzakelijk groentegewassen, granen voor bloemrijke akkers of voor de verkoop van oude granen. Ondanks dat zijn het voor ons goede netwerken. We stemmen met elkaar af wie welke rassen teelt en wisselen ook ervaringen en kennis uit. Kennisoverdracht is heel belangrijk. Niemand van ons is alwetend, helemaal niet als je met de natuur moet samenwerken: ieder jaar gaat er wel wat fout of ontdek je weer iets nieuws. Het is leuk om die leermomenten met collega's te delen."

Weerbaarheid

Met het verbouwen van gewassen en schonen van zaadgoed heeft Theo inmiddels een jarenlange ervaring opgedaan. Het omschrijven van de gewassen, wat onderdeel is van het project, is nieuw voor hem. "Daar zijn we dit jaar mee gestart," vertelt Theo. Het natte voorjaar heeft hem alvast een nieuw inzicht gegeven dat hij zeker zal noteren: de erfgoedzaden hebben de enorme regenval goed doorstaan. "Voor mij is dat een indicatie dat de weerbaarheid van deze rassen vele malen hoger is dan van moderne rassen," aldus Theo. "Met oog op de klimaatverandering is het van groot belang om deze oude rassen te bewaren. Dat is een enorme stimulans om met dit werk door te gaan."

Centrum voor Genetische Bronnen, Nederland (CGN)

In opdracht van de overheid beheert het CGN de Nederlandse genenbank voor akker- en tuinbouwgewassen, landbouwhuysdierrassen en autochtone bomen en struiken. De missie van CGN is om bij te dragen aan behoud en gebruik van genetische diversiteit in internationaal verband. Meer info: www.cgn.wur.nl

Stichtingen, netwerken en initiatieven

Stichting De Oerakker is in 1995 opgericht met als doel om historische land- en tuinbouwgewassen als levend cultureel erfgoed te behouden. Bij de stichting zijn de netwerken Eeuwig Moes en de Bekoring ondergebracht. Het netwerk Eeuwig Moes houdt zich bezig met het behoud en gebruik van oude groentegewassen en het netwerk de Bekoring met het behoud en gebruik van oude graangewassen en begeleidende flora. Meer info: www.deoerakker.nl In 2014 zijn Stichting De Oerakker en Stichting Zaadgoed samen het initiatief Prospecierara gestart. (www.prospecierara.nl) Doel van dit initiatief is het behouden en opnieuw in gebruik nemen van oude, zeldzame en lokale rassen. Om beter invulling te kunnen geven aan deze doelstelling zijn de krachten gebundeld met het CGN binnen het project 'Nieuw leven voor Erfgoedzaden'.

Ontwikkelingen bij onze zuiderburen

Dit jaar organiseert de werkgroep Zelf Zaden Telen weer tal van activiteiten om kennis over zaadvermeerdering en selectie te verspreiden onder telers. Stichting Zaadgoed ondersteunt dit netwerk met een financiële bijdrage. Bestuurslid Edwin Nuijten licht toe waarom.

De activiteiten die het netwerk organiseert bestaan onder andere uit een rassenvergelijking, cursussen en excursies. Vooral gericht op Vlaanderen, maar ook toegankelijk voor zaadtelers uit Nederland. De insteek is gezamenlijk leren vanuit de praktijk. Vlaanderen kent een rijke tuinbouw-geschiedenis en er is nog veel traditionele kennis over zaadteelt en selectie. Nog steeds worden lokale selecties geteeld van gewassen zoals bloemkool, prei en witlof. De instandhouding van dergelijke selecties wordt door tuinders gedaan, waarbij ze de zaadteelt integreren in de dagelijkse praktijk van de groente-teelt. Het is belangrijk om een dergelijk 'ambacht' niet verloren te laten gaan. Vandaar de nadruk op kennisverspreiding bij de georganiseerde activiteiten.

Edwin: "De excursies zijn vaak drukbezocht en laten zien dat de jonger garde van biologische tuinders wel degelijk interesse heeft in zaadvermeerdering. Ze hebben alleen vaak nog niet de nodige praktische kennis. Bovendien is voor een geïntegreerde manier van zaden telen ook een gedegen kennis van de normale groente-teelt nodig. De uitdaging is dus om het jeugdige enthousiasme in balans te brengen met een goede praktijkkennis van groente-teelt, zaadteelt en selectie. Op 1 oktober organiseren we samen met de werkgroep een excursie op De Groenen Hof in Brabant waar we ook Nederlandse telers voor uit zullen nodigen."

Donateursdag bij De Bolster

Dit jaar zijn we voor de donateursdag op zaterdag 20 augustus te gast bij biologisch veredelingsbedrijf De Bolster in Epe. Vanaf half twee staan de koffie en thee voor u klaar. Graag vooraf aanmelden via info@zaadgoed.nl. U ontvangt dan meer informatie over het programma.

**zaterdag
20 augustus**

Nieuw bestuurslid Willy Douma stelt zich voor

Ik heb net mijn eerste bestuursvergadering achter de rug. Leuk om met een gemotiveerde groep mensen aan tafel te zitten met grote kennis van zaken en een stevige agenda. Daar is tijd en menskracht voor nodig en ik hoop daar ook mijn steentje aan bij te gaan dragen. Ik werk voor Hivos, een internationale organisatie die zoekt naar nieuwe oplossingen voor hardnekkige wereldproblemen.

Duurzaam voedsel en bijbehorend zaaigoed is er daar een van. Patenteren draagt daar in mijn ogen niet aan bij maar wat dan wel? Hoe zorgen we ervoor dat zaadgoed blijvend wordt ontwikkeld ook in gebieden waar mensen klimaatveranderingen al duidelijk ervaren. Wat kunnen boeren, consumenten of andere partijen dan doen? In India en in oost Afrika bouwt Hivos samen met lokale organisaties aan 'open source' zaaigoed systemen. Dat levert innovatie op zonder dat die in private handen komt. We betrekken daarbij mensen van over de hele wereld. Ik heb samen met

anderen de afgelopen jaren een wereldwijd platform helpen oprichten voor het uitwisselen van ideeën en kennis voor het behoud van biodiversiteit in de landbouw. En dat werkt. Ik hoop mijn ervaringen bij Hivos in te zetten voor Stichting Zaadgoed en zo ook in Nederland bij te dragen aan biologische veredeling en behoud van biodiversiteit.

Weerstand

...men zegt dat je het nodig hebt om je te kunnen ontwikkelen.

Weerstand viert momenteel hoogtij, in mijn leven. Na jaren van zoeken hebben mijn vrouw en ik eindelijk rond Zwolle een mooi stuk grond gevonden voor een Zelfoogst-tuin (wij telen, u oogst). Worden we voor de rechter gesleept door omwonenden die het idee uitstekend vinden maar niet achter hun huis. Snel schiet je dan in het vijandsbeeld zij tegen wij zoals we overal om ons heen met de oorlogen en competities in de samenleving horen. Zo nu en dan lukt het gelukkig om afstand te nemen en te kijken wat brengt dit nu? Het zorgt ervoor dat we ons zelf helderder en duidelijk neerzetten en beter weten wat we willen en wat niet. Te veel weerstand verlamt dat was het geval in ons bestuur. Nu brengen we het bestuur langzaam weer op sterkte en Willy Douma biedt ons de juiste weerstand. Ze stelt kritische vragen zodat wij ons weer ontwikkelen en helder en duidelijk neerzetten. Samen met jullie bieden wij weerstand aan de monopolisering van zaden en werken we aan een toekomstbestendig model van zaadteelt met kennis en kunde op boeren niveau. Dank voor jullie weerstand en steun, elk jaar weer.

Cor Zenhorst

